

ЗМІСТОВІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-УПРАВЛІНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ МАГІСТРІВ ВІЙСЬКОВОГО УПРАВЛІННЯ (ЦИКЛ ЗАГАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ)

А Представлені змістові аспекти авторської технології формування адміністративно-управлінської культури магістрів спеціальності 253 «Військове управління (за видами збройних сил)» – слухачів другого (магістерського) рівня вищої освіти Національної академії Національної гвардії України (НГУ). Інформаційний матеріал навчальних дисциплін, розподілених відповідно до циклів загальної та професійної підготовки магістрів як офіцерів оперативно-тактичного рівня, систематизований поетапно та адаптований до вимог і показників когнітивно-інтелектуального критерію ефективності пропонованої технології, визначених методолого-теоретичними засобами компетентнісного, культурологічного, аксіологічного та технологічного наукових підходів. З'ясовані інтелектуальні резерви циклу загальної підготовки офіцерів НГУ як фахівців оперативно-тактичного рівня з урахуванням конкретних потреб Національної гвардії України і можливостей багатоваріантного особистісного вибору подальшого військово-професійного становлення кожного слухача.

Ключові слова: педагогічна технологія; адміністративно-управлінська культура; офіцер оперативно-тактичного рівня; когнітивно-інтелектуальний критерій професійної готовності

Актуальність проблеми зумовлена пріоритетністю завдань військових закладів вищої освіти (ВЗВО) щодо сформованості у випускників готовності до свідомого захисту Батьківщини, розвитку компетентностей командира й лідера та відповідних якостей їхніх підлеглих. Вона зростає в умовах ведення бойових дій на сході України, коли значну увагу держави зосереджено на військово-патріотичному вихованні громадян України і відповідних вимогах до адміністративно-управлінської культури майбутніх офіцерів. Завдання щодо військово-патріотичного виховання дітей та молоді визначені Законом України «Про оборону України», Указом Президента України «Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки» та іншими нормативно-правовими актами. Зокрема, у згаданому Законі підкреслено, що «підготовка держави до оборони в мирний час включає військово-патріотичне виховання громадян України, підготовку молоді до служби в Збройних Силах України, забезпечення престижу військової служби» й те, що «інші військові формування, утворені відповідно до законів України, та відповідні правоохоронні органи: беруть участь у підготовці громадян України до військової служби, в тому числі допризовній підготовці молоді, підготовці призовників із військово-технічних спеціальностей, забезпеченні призову на строкову військову службу, навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори і під час мобілізації, а також у військово-патріотичному вихованні громадян України». Відповідно до Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки, затвердженої Указом Президента України, посилюється значення патріотичного виховання, розвитку дисциплінованості військовослужбовців та акцентовано на потребу наявності кадрів військових командирів із відповідним рівнем сформованості адміністративно-управлінської культури.

Проте існує низка суперечностей між: вимогами сучасної військово-політичної ситуації й особливостями виховної роботи у Збройних Силах Української держави та нестачею відповідного кадрового забезпечення у військових колективах; об'єктивною необхідністю ефективного командування військовослужбовцями і наявним станом адміністративно-управлінської культури; зростанням значення педагогічних знань як теоретичної основи виховного процесу і недостатньою орієнтацією його змісту і форм у ВЗВО на формування адміністративно-управлінської культури майбутніх офіцерів. Тому завдання формування такої культури, особливо у майбутніх офіцерів оперативно-тактичного рівня в Україні залишається однією із найактуальніших проблем педагогічної теорії та практики військової освіти, що змушує як науковців, так і офіцерів-практиків шукати ефективні шляхи, форми, методи і засоби успішного її розв'язання.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Основні положення професійної підготовки майбутніх фахівців представлені у наукових працях В. Андрущенко, І. Бега, О. Дубасенюк, І. Зязюна, Л. Хомич та ін.; педагогіки вищої школи – А. Алексюка, С. Вітвицької, Н. Ничкало, С. Сисоєвої та ін. Контент-аналіз науково-дослідних матеріалів із проблеми уможливив виявлення низки значущих праць, присвячених формуванню управлінської компетентності фахівців, у науковому доробку Ю. Бабанського, В. Безпалка, Н. Білик, Н. Дічек, Л. Кравченко, Н. Кузьміної, О. Мармази, Т. Рогової, В. Стрельнікова, О. Сухомлинської, П. Хоменка та ін.; аспектів професійної підготовки військових фахівців, висвітлених у наукових розвідках А. Андрєєва, А. Барабанщикова, В. Вдов'юка, В. Герасимова, В. Губіна, В. Давидова, Г. Дробахи, Я. Зорія, І. Роміна, Н. Феденка та ін.; розв'язання організації виховного процесу у військових підрозділах – у роботах А. Бухуна, Ю. Дерюгіна, І. Кравченка, Я. Павлова, С. Полтарака, О. Торічного, В. Ягупова та ін.

У ході наукового пошуку засобів ефективного розвитку адміністративно-управлінської культури майбутніх офіцерів актуалізовані результати комплексу досліджень із питань моделювання й реалізації педагогічних технологій (І. Галицька, І. Жадан, Т. Гребенник, С. Лисенко, О. Пехота, В. Приходько, Г. Селевко, В. Усманов та ін.). Водночас визначена гостра суспільна і, відповідно, освітня потреба в узагальненні науково-теоретичних засад і змісту формування адміністративно-управлінської культури, особливо тих категорій військових фахівців, які забезпечують правопорядок і захист демократичного суспільства в Україні, що й буде **метою** цієї розвідки.

Викладення основного матеріалу. Аналіз освітньої програми підготовки слухачів магістерського рівня вищої освіти спеціальності 253 «Військове управління (за видами збройних сил)» засвідчив, що цією програмою передбачено забезпечення отримання магістрами комплексу знань, що включає професійне володіння: здобутками національної, світової культури та історії; основами підготовки і застосування військових частин НГУ (Національної гвардії України) в різних умовах; науковими методами управління військами (силами) та професійними навичками щодо керування підготовкою військової частини до виконання завдань за призначенням, управління військовими частинами НГУ під час виконання завдань у різних умовах обстановки, забезпечення військової частини (з'єднання) у бойовій і мобілізаційній готовності, організації виховання, підтримання військової дисципліни та морально-психологічного стану особового складу військової частини, а також – керування військовим і фінансовим господарством, всебічного забезпечення військової частини та ефективної організації служби в ній. Усі ці аспекти можна віднести до показників когнітивно-інтелектуального критерію ефективності пропонованої нами технології формування управлінсько-адміністративної культури магістрів військового управління НГУ.

Очікуваними результатами у рамках пропонованої технології визначено засвоєння теорії і практики оперативного мистецтва і тактики Національної гвардії України, орієнтування у проблематиці державного управління і взаємодії з військовими формуваннями та правоохоронними органами України у сфері безпеки й оборони. Для цього слухачі спеціальності «Військове управління» опановують широкий зміст навчальних дисциплін, пов'язаних із проблематикою національної безпеки, державного і військового управління, оперативного мистецтва і тактики, територіальної оборони, військових аспектів національного законодавства тощо. Освітньо-професійна програма магістерського рівня цієї спеціальності зорієнтована на реалізацію спеціальних принципів: пріоритету практико-зорієнтованих знань випускника; формування готовності приймати рішення й професійно діяти у нестандартних ситуаціях, особистісної потреби постійного розвитку та інноваційної діяльності в професійній сфері. Зміст підготовки відповідає загальнопедагогічним принципам фунда-

ментальності (теоретико-методологічна обґрунтованість і якість загальнопрофесійної підготовки); інтегративності (міждисциплінарна цілісність навчальних дисциплін і наукових досліджень у професійній сфері); варіативності (гнучке поєднання базових навчальних дисциплін і компонентів військового закладу вищої освіти, різноманітність освітніх технологій, адекватних індивідуальним можливостям і особливостям здобувачів вищої освіти). Результати засвоєння освітньо-професійної програми визначаються відповідними компетентностями, тобто здатностями випускника застосовувати знання, вміння та особистісні якості відповідно до завдань професійної діяльності. До таких компетентностей належать: управлінська, оперативно-тактична, психолого-педагогічна, морально-етична, інформаційно-комунікативна, науково-дослідницька компетентності та компетентність самовдосконалення [1; 4; 8].

Аналіз комплексу матеріалів з проблеми засвідчив, що цикл загальної підготовки магістра військового управління містить низку навчальних дисциплін, зміст яких зумовлює істотний вплив на якість адміністративно-управлінської культури майбутніх офіцерів оперативно-тактичного рівня. Зокрема, метою навчальної дисципліни «Психологія військового управління» визначено: формування соціально-психологічної компетентності випускника магістратури, необхідної для здійснення ефективної управлінської діяльності в частинах і з'єднаннях Національної гвардії за спеціальністю та посадовим призначенням через усвідомлення засвоєння знань щодо сутності психологічних феноменів, які визначають успішність реалізації управлінських функцій військового керівника та вдосконалення управлінських впливів на підлеглих і реалізацію психологічних умов ефективного управління військовими колективами.

Головним завданням цієї навчальної дисципліни є формування у слухачів інтелектуальних можливостей: усвідомлювати сутність і соціально-психологічні властивості управлінської діяльності військового керівника, чинники, що визначають її ефективність; розуміння управлінського потенціалу військового керівника і психологічні шляхи його вдосконалення; психологічні особливості військових колективів як суб'єктів військового управління, умов оптимізації соціально-психологічного клімату у військових колективах; соціально-психологічні феномени управлінської взаємодії та психологічні методи і прийоми здійснення ефективних управлінських впливів на підлеглих; технології управління конфліктними ситуаціями у військових колективах і формуванням стресостійкості суб'єктів управлінської взаємодії. Інформаційним компонентом дисципліни передбачено вивчення: теоретико-методологічних основ психології військового управління; психології особистості військового керівника; психології військового колективу; психологічних основ управлінської взаємодії військового керівника та підлеглих; особливостей конфліктних ситуацій у військових колективах та управління ними; специфіки управлінської діяльності військового керівника в екстремальних умовах.

Ці аспекти корелюють із головними завданнями навчальної дисципліни «Управління соціальними процесами у військових колективах», якими є: надання слухачам магистратури теоретичних знань і практичних умінь щодо системного вирішення різноманітних завдань управління соціальними процесами у військових колективах на базі сучасних надбань теорії й практики соціального управління у Збройних Силах та Національній гвардії України, що має забезпечити прийняття відповідних соціально-управлінських рішень і сприяти якісному професійному виконанню завдань військово-соціального управління у частинах і підрозділах Національної гвардії України; сформувати належний рівень соціальних аспектів адміністративно-управлінської культури офіцерів Національної гвардії України оперативно-тактичного рівня. Інформаційний матеріал дисципліни містить знання про сучасні теоретичні підходи і концепції вітчизняних і закордонних фахівців щодо соціального управління, зокрема у військово-соціальній сфері; сутність, структуру, закони та принципи військово-соціального управління, його методи, роль і значення в діяльності військового керівника; наукові позиції щодо впорядкування соціальних відносин у військових колективах, зміст і особливості основних соціальних процесів, що відбуваються у військових колективах, а також технології та методи управління ними з урахуванням специфіки і структури військового колективу; основні складники управлінського циклу: інформаційне забезпечення, вимоги до соціально-управлінського рішення, методика і техніку соціального прогнозування у військово-соціальній сфері; кадрову політику і кадрову роботу у Національній гвардії України як складники соціального управління; вимоги до культури управлінської діяльності військового керівника, шляхи підвищення загальної та особистісної культури суб'єктів військово-соціального управління.

Зміст дисципліни розподілено на підрозділи: соціальне управління та його специфіка у військових колективах; соціальні процеси у військових колективах: сутність і проблеми управління ними; управління соціальними процесами як соціальна технологія та управлінський цикл; управління поведінкою військовослужбовця: рівні впливу; статусно-рольова система у військовому колективі, рольові очікування та рольова поведінка; групова динаміка, продуктивне соціальне середовище, соціальні чинники згуртованості; соціальний контроль; соціально-психологічні особливості сучасної молоді й молодіжних колективів; девіантна поведінка, критерії її визначення й попередження серед військовослужбовців Національної гвардії України. Кадрова політика та кадрова робота в НГУ. Модель управління людськими ресурсами військової організації та її складники. Військово-професійна адаптація. Культура соціального управління у військових колективах та її складники. Загальна та індивідуальна культура соціального управління. Основні проблеми і шляхи вдосконалення управління соціальними процесами у підрозділах та частинах НГУ.

Культурологічний аспект технології яскраво відображений також у змісті навчальної дисципліни «Управління повсякденною діяльністю військової частини Національної гвардії України», метою якої визначено формування вмінь розроблення й оформлення документів із організації заходів повсякденної діяльності військової частини НГУ та управління виконанням цих заходів.

Головними завданнями навчальної дисципліни передбачено дати слухачам знання про вимоги нормативних правових актів з організації керівництва повсякденній діяльності військової частини; методика планування бойової підготовки, порядок підготовки і проведення тактичних (тактико-спеціальних) навчань і командно-штабних (штабних) навчань (тренувань); порядок організації оперативної (чергової) служби; організацію обліку особового складу і матеріальних засобів; цільове витрачання коштів і здійснення контролю з фінансових питань військової частини; вимоги щодо забезпечення захисту державних секретів і безпеки інформації; основи організації правової роботи, роботи з військовими кадрами, охорони праці та забезпечення безпеки військової служби; зміст діяльності посадових осіб щодо забезпечення збереження військового майна.

До інформаційного матеріалу дисципліни віднесено питання управління бойовою й мобілізаційною готовністю військової частини Національної гвардії України; основ управління повсякденною діяльністю; специфіка, функції і методів військового управління. Важливими є аспекти аналізу професійної компетентності, влади і стилів керівництва командира, сутності та змісту бойової готовності, заходів щодо підвищення бойової й мобілізаційної готовності. Оцінювання бойової та мобілізаційної готовності військової організаційної структури передбачає порядок розроблення плану відмобілізування та приведення військової частини у бойову готовність, основних положень щодо приведення військових частин і з'єднань у готовність до дій під час здійснення заходів щодо надзвичайного стану та надзвичайних ситуацій, відповідну структуру і порядок розроблення плану дій.

Важливими аспектами змісту дисципліни є питання військово-адміністративної роботи у військовій частині Національної гвардії України, забезпечення порядку проходження громадянами України військової служби в НГУ, знання порядку призначення на посади та звільнення з посад. До них також належать: правові основи життєдіяльності військ; правове регулювання основних видів діяльності військових частин НГУ; правові основи економічної та господарської діяльності, землекористування та охорони навколишнього середовища, забезпечення екологічної безпеки діяльності військ; міжнародно-правове регулювання збройних конфліктів і соціально-правовий захист військовослужбовців; порядок взаємодії командирів військових частин із органами військової прокуратури з питань забезпечення законності у військових колективах НГУ тощо.

Навчальна дисципліна «Управління військами та служба штабів Національної гвардії України» передбачає ово-

лодіння слухачами магістратури основами управління військами та служби штабів при виконанні завдань за призначенням; отримання інформації вмінь із організації управління військовими частинами (підрозділами) в основних видах службово-бойових дій, розроблення й оформлення оперативних (бойових) документів; вироблення навичок застосування кількісних методів обґрунтування прийнятого рішення. Головним завданням цієї навчальної дисципліни є надання здобувачам освіти знань із основ теорії управління військами та служби штабів; про роботу посадових осіб щодо організації та забезпечення прихованого управління військами в умовах їхньої службово-бойової діяльності; щодо управління військовою частиною при виконанні службово-бойових завдань, під час пересування та управління об'єднанням в операції. До змісту дисципліни належить питання: основи управління Національною гвардією України; система управління НГУ; основи штабів Національної гвардії України; бойові документи, що відпрацьовуються в штабах військових частин і територіальних управлінь НГУ; робота командира і штабу військової частини Національної гвардії України при підготовці й виконанні службово-бойового (бойового) завдання за призначенням.

До навчальних дисциплін, які формують адміністративно-управлінську компетентність офіцерів оперативного рівня НГУ також належить: «Тактика Національної гвардії України», «Загальна тактика», «Оперативне мистецтво НГУ» тощо, зміст яких корелює з дисциплінами професійного циклу і забезпечує розвиток гносеологічного компонента професійної компетентності слухачів магістратури спеціальності 253 «Військове управління».

Денисенко Е. В. Содержательные аспекты формирования административно-управленческой культуры магистров военного управления (цикл общей подготовки).

А Представлены содержательные аспекты авторской технологии формирования административно-управленческой культуры магистров специальности 253 «Военное управление (по видам вооружённых сил)» – слушателей второго (магистерского) уровня высшего образования Национальной академии Национальной гвардии Украины. Информационный материал учебных дисциплин, распределённых в соответствии циклов общей и профессиональной подготовки магистров как офицеров оперативно-тактического уровня, систематизирован поэтапно и адаптирован к требованиям и показателям когнитивно-интеллектуального критерия эффективности предлагаемой технологии, определёнными методолого-теоретическими средствами компетентностного, культурологического, аксиологического и технологического научных подходов. Выявлены интеллектуальные резервы цикла общей подготовки офицеров как специалистов оперативно-тактического уровня с учётом конкретных потребностей Национальной гвардии Украины и возможностей многовариантного личностного выбора дальнейшего военно-профессионального становления каждого слушателя.

Ключевые слова: педагогическая технология; административно-управленческая культура; офицер оперативно-тактического уровня; когнитивно-интеллектуальный критерий профессиональной готовности

Denysenko Yevgeny. Content Aspects of Formation of Administrative and Management Culture of Masters of Military Management (cycle of General Training).

С The content aspects of the author's technology of forming the administrative and management culture of masters of specialty 253 «Military management (by types of armed forces)» – students of the second (master's) higher education level of the National Academy of the National Guard of Ukraine are presented in the paper. Information material of educational disciplines distributed according to the cycles of general and professional training of masters as officers of the operational-tactical level, is systematized in stages and adapted to the requirements and indicators of the cognitive-intellectual criterion of the effectiveness of the proposed technology, determined by methodological theoretical means of competence, culturological, axiological and technological scientific approaches. The intellectual reserves of the general training of officers as specialists of the operational-tactical level with the specific needs of the National Guard of Ukraine and the possibilities of a multivariate personal choice of further military-professional formation of each student are determined.

Key words: pedagogical technology; administrative-managerial culture; operative-tactical level officer; cognitive-intellectual criterion of professional readiness

Висновки. Отже, освітньою програмою підготовки магістрів військового управління НГУ передбачена оптимальна кількість навчальних дисциплін, до змісту яких входить інформаційний матеріал, що забезпечує кожному слухачеві інтелектуальні можливості формування і розвитку власної адміністративно-управлінської культури, необхідної для здійснення професійних завдань і реалізації кар'єрних прагнень. Перспективою дослідження є технологічна систематизація змістових аспектів підготовки за дисциплінами професійного циклу і взаємного узгодження інформаційних матеріалів із метою уникнення їхнього дублювання в різних навчальних дисциплінах.

📖 Список використаних джерел

1. Бухун А. Г. Развитие гражданской компетентности майбутніх офіцерів Національної гвардії України у процесі професійної підготовки: автореф. дис... канд. пед. наук.: 13.00.04 / А. Г. Бухун ; Полтав. нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка. Полтава. 2017. 20 с.
2. Василенко В. А. Теорія і практика розробки управлінських рішень. Київ: ЦУЛ, 2002. 420 с.
3. Закон України «Про Національну гвардію України». URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18.
4. Полікашин В. С. Військовий менеджмент : підручник / В. С. Полікашин, А. М. Явтушенко. Київ: Національна академія оборони України, 2004. 628 с.
5. Урбанович А. А. Психологія управління: навч. посіб. Мн: Харвест, 2004. 640 с.
6. Хміль Ф. І. Основи менеджменту: підручник. Київ: Академвидав, 2005. 608 с.
7. Управленческие решения. Учебник по специальности «Менеджмент организаций» / Л. И. Лукичева, Д. Н. Егорычев. Под ред. Ю. П. Анискина. 3-е изд., стер. Москва: Омега-Л, 2008. 383 с.
8. Управління повсякденною діяльністю підрозділів: навч. посіб. / О. П. Флорін, І. Ф. Ролін, О. М. Шаповал та ін.; за ред. С. Т. Полтарака. Харків: Акад. ВВ.МВС України, 2011. 356 с.
9. Шмаков О. М. Словник офіцера внутрішніх військ з військово-наукових питань. Харків: Військ, ін-т ВВ МВС України, 2005. 362 с.

Дата надходження до редакції авторського оригіналу: 03.06.2018